

Ερωτήσεις – Ασκήσεις

Κεφ. 76-78

1. Να εντοπίσετε στα κεφ. 77-78 τα αλληπάλληλα λάθη τακτικής που σημείωσαν οι Κερκυραίοι στη ναυτική τους αναμέτρηση με τους Λακεδαιμόνιους.

Πού, κατά τη γνώμη σας, οφείλονται;

Οι Κερκυραίοι όντας ήδη σε μεγάλη ταραχή λόγω της βίαιης εμφύλιας διαμάχης ανάμεσα στους δημοκρατικούς και τους ολιγαρχικούς, και νιώθοντας φόβο από την αιφνίδια έλευση των Πελοποννησιακών πλοίων, έχασαν την ψυχραιμία τους κι άρχισαν να δρουν σπασμωδικά μπροστά στον άμεσο κίνδυνο που τους απειλούσε. Τα αλληπάλληλα λάθη τακτικής που

σημείωσαν οφείλονται, επομένως, στο γεγονός ότι πανικοβλήθηκαν και δεν είχαν την αναγκαία νηφαλιότητα για να εξετάσουν ορθά τον κατάλληλο τρόπο δράσης.

Τα λάθη των Κερκυραίων ήταν τα ακόλουθα:

- Ξεκινούν να επανδρώνουν με βιασύνη τα πλοία τους κι αντί να περιμένουν μέχρι να επανδρωθεί το σύνολο της δύναμής τους, στέλνουν κάθε πλοίο που ετοιμαζόταν ενάντιο στον εχθρικό στόλο. Αποτέλεσμα αυτής της τακτικής, να πολεμούν δηλαδή με λίγα κάθε φορά πλοία, ήταν να περιέλθουν πολύ γρήγορα σε δυσχερή θέση.

- Δεν έλαβαν υπόψη τους την πρόταση των Αθηναίων ν' αφήσουν εκείνους να προηγηθούν στην επίθεση και ν' ακολουθήσουν μετά αυτοί, αφού πρώτα θα έχουν ετοιμάσει όλο τους το στόλο. Αποτέλεσμα αυτής της ασύνετης στάσης ήταν να διενεργούν τη ναυμαχία χωρίς καμία τάξη και να αδυνατούν έτσι να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις εχθρικές δυνάμεις.
- Παραγνωρίζοντας το γεγονός ότι οι πολίτες του νησιού βρίσκονταν σε σύγκρουση μεταξύ τους, επάνδρωσαν τα πλοία τόσο με ολιγαρχικούς όσο και με δημοκρατικούς, με αποτέλεσμα το πλήρωμα των πλοίων τους να αναλώνεται στις μεταξύ τους διαμάχες,

ενώ δεν έλλειψαν και οι περιπτώσεις αυτομόλησης στην εχθρική παράταξη.

[Προξενεί δίχως άλλο εντύπωση το γεγονός ότι οι Κερκυραίοι, μολονότι διέθεταν ισχυρό στόλο και σημαντική ναυτική εμπειρία, σημειώνουν τόσα λάθη τακτικής στη ναυμαχία εναντίον των Πελοποννησίων. Οι λανθασμένοι τους χειρισμοί και η πλήρης αποδιάρθρωσή τους αποδίδονται κυρίως στη σύγχυση και στον πανικό που τους προξένησε η αιφνιδιαστική εμφάνιση του πολυάριθμου σπαρτιατικού στόλου. Σημαντικό ρόλο έπαιξε εξάλλου το γεγονός ότι τα πλοία τους είχαν επανδρωθεί ανάμεικτα από δημοκρατικούς και ολιγαρχικούς.]

2. Να συζητήσετε τον αντίκτυπο που είχε η εμφάνιση του σπαρτιατικού στόλου στην ψυχολογία των δημοκρατικών Κερκυραίων.

Οι δημοκρατικοί Κερκυραίοι που είχαν μόλις κατορθώσει να λάβουν τον έλεγχο του νησιού και να θέσουν υπό έλεγχο τους ολιγαρχικούς, βλέποντας το σπαρτιατικό στόλο πανικοβάλλονται, καθώς θεωρούν πως η ισορροπία δυνάμεων θ' αλλάξει εις βάρος τους και πως θα βρεθούν υπό το έλεος των ολιγαρχικών. Το γεγονός ότι οι ίδιοι ήταν έτοιμοι ακόμη και να προβούν σε εκτελέσεις ολιγαρχικών τους κάνει να πιστεύουν πως ίσως υποστούν ακριβώς αυτό από τους αντιπάλους τους, γι' αυτό

και χάνουν τελείως την ψυχραιμία τους. Έτσι, παρά το γεγονός ότι είχαν ισχυρή ναυτική δύναμη και μεγάλη εμπειρία, υποπίπτουν σε πολλαπλά σφάλματα, θέτοντας σε άμεσο κίνδυνο την ασφάλεια του νησιού.

3. Να εξηγήσετε την τακτική με την οποία οι Αθηναίοι κατόρθωσαν να αντιμετωπίσουν την αριθμητική υπεροχή των αντιπάλων τους και να πλήξουν τον εχθρικό στόλο (3.78).

Οι Αθηναίοι, αν και ήρθαν αντιμέτωποι μ' έναν στόλο που υπερείχε εμφανώς αριθμητικά, αντιμετώπισαν την κατάσταση με ιδιαίτερη ψυχραιμία κι ευστροφία. Έτσι, προκειμένου ν' αποφύγουν το ενδεχόμενο να

τους περικυκλώσει ο αντίπαλος στόλος δεν έκαναν επίθεση στο σύνολο των πλοίων, ούτε χτυπούσαν αυτά που βρίσκονταν στο κέντρο της παράταξης. Επιλέγουν, λοιπόν, να παραταχθούν κατά κέρας, σχηματίζοντας μία απλή γραμμή με το ένα πλοίο πίσω από το άλλο, κι όχι το ένα δίπλα στο άλλο, που θα δημιουργούσε ένα ευρύ αλλά ευάλωτο μέτωπο σε επιθέσεις ή σε προσπάθεια περικύκλωσης από τους αντιπάλους.

Με αυτό τον σχηματισμό, αν κι έχουν λιγότερα πλοία, εξαπολύουν επίθεση στα πλαϊνά μέρη του αντίπαλου στόλου και κατορθώνουν να βυθίσουν ένα πλοίο, γεγονός που αναγκάζει τους Πελοποννησίους να σχηματίσουν πλέον μια κυκλική

παράταξη. Οι Αθηναίοι άρχισαν τότε να πλέουν γύρω τους, σε μια προσπάθεια να τους προκαλέσουν σύγχυση και να αδράξουν κάθε πιθανή ευκαιρία για ένα ακόμη χτύπημα.

Ο στόλος των Πελοποννησίων ενισχύθηκε, ωστόσο, μ' εκείνα τα πλοία που είχαν καθοριστεί για να χτυπήσουν τους Κερκυραίους, κι έτσι σύσσωμες οι δυνάμεις των Πελοποννησίων ξεκινούν επίθεση ενάντια στα πλοία των Αθηναίων, χωρίς να κατορθώσουν να τους τρομάξουν ή να τους αποδιοργανώσουν. Οι Αθηναίοι διατηρώντας την ψυχραιμία τους, άρχισαν να οπισθοδρομούν κωπηλατώντας προς τα πίσω, έχοντας σταθερά το μπροστινό μέρος των πλοίων τους προς το μέρος των αντιπάλων τους. Μ' αυτό τον

τρόπο κατόρθωσαν όχι μόνο ν' αποφύγουν την εμπλοκή με τον πελοποννησιακό στόλο, αλλά και να δώσουν χρόνο στους Κερκυραίους να επιστρέψουν πρώτοι στο λιμάνι.

4. Να χαρακτηρίσετε τον επικεφαλής του αθηναϊκού στόλου Νικόστρατο με βάση: α) τους πολεμικούς χειρισμούς του συνολικά κατά τη διάρκεια της ναυμαχίας και β) τη συμπεριφορά του προς τον αποδιοργανωμένο κερκυραϊκό στόλο.

α) Ο Νικόστρατος διακρίνεται για τη νηφαλιότητα, την ευστροφία και την ευθυκρισία του. Παρά το γεγονός ότι έρχεται αντιμέτωπος μ' έναν αριθμητικά υπέρτερο στόλο και παρά τα αλλεπάλληλα

λάθη των Κερκυραίων, τους οποίους επιθυμεί να προφυλάξει, δεν χάνει την ψυχραιμία του. Με ιδιαίτερη επινοητικότητα και αδιαμφισβήτητο θάρρος εκτιμά ορθά το πώς θα μπορέσει να αντιμετωπίσει τους αντιπάλους του, επιλέγοντας την επίθεση ως προτιμότερη της άμυνας και αναδεικνύοντας έτσι τις αδιαμφισβήτητες στρατηγικές του ικανότητες. Τη στιγμή που οι Κερκυραίοι αποδιοργανώνονται πλήρως, εκείνος διατηρεί πλήρως τον έλεγχο και προχωρά γοργά στις σωστές αποφάσεις.

β) Ο Νικόστρατος διακρίνεται συνάμα και για τον ανθρωπισμό του, καθώς, αν και δεν έχει τις αναγκαίες δυνάμεις, και θα μπορούσε άρα να έχει βρει μια σχετική πρόφαση για να

εγκαταλείψει τους Κερκυραίους στη μοίρα τους, εκείνος χωρίς δισταγμούς και με απaráμιλλη γενναιότητα σπεύδει να προσφέρει τη βοήθειά του. Κατορθώνει, έτσι, εκεί που οποιοσδήποτε άλλος θα μπορούσε εύκολα να αποτύχει, όχι μόνο να καταφέρει καίρια χτυπήματα στον αντίπαλο στόλο, αλλά και να διασώσει τους Κερκυραίους, που εμφανώς δεν βρίσκονταν σε θέση να διαχειριστούν την κατάσταση και να προφυλάξουν τον εαυτό τους.

5. ὥς δὲ αὐτοῖς πρὸς τοῖς πολεμίοις... ἦν δὲ οὐδεὶς κόσμος τῶν ποιουμένων· να συγκρίνετε την τακτική των Σπαρτιατών (2.11.9) και των Αθηναίων (2.89.9), όπως περιγράφονται από το Θουκυδίδη στα κείμενα

του παραθέματος. Σε ποια συμπεράσματα οδηγείστε από τη σύγκριση αυτή;

«Ακολουθείτε τους αρχηγούς σας όπου σας οδηγούν τηρώντας αυστηρή πειθαρχία και υπακούοντας αμέσως στις διαταγές. Τίποτε δεν είναι ωραιότερο και ασφαλέστερο από έναν στρατό καλά πειθαρχημένο» (2.11.9).

«Σεις πάλι θα πρέπει να μένετε κοντά στα καράβια σας, σε πλήρη τάξη, και να είσαστε έτοιμοι να εκτελέσετε κάθε παράγγελμα, επειδή ο εχθρικός στόλος είναι πολύ κοντά. Όταν αρχίσει η ναυμαχία, θα πρέπει προπάντων να πειθαρχείτε και να τηρείτε απόλυτη σιωπή. Τούτο έχει μεγάλη σημασία στις

**συγκρούσεις και ιδίως στις ναυμαχίες» (2.89.9).
(Μετάφραση Α. Βλάχος)**

Συγκρίνοντας τα στοιχεία τακτικής που καταγράφονται στα δύο αποσπάσματα καθίσταται αμέσως σαφές πως το κυρίαρχο στοιχείο για τη διασφάλιση της επιτυχίας σε μια πολεμική αναμέτρηση είναι η αυστηρή πειθαρχία. Όταν τα μέλη του στρατεύματος ή του στόλου πειθαρχούν πλήρως στις εντολές που λαμβάνουν, τότε είναι ευκολότερο να διατηρηθεί η συνοχή και η τάξη στις κινήσεις τους, και άρα να πραγματοποιηθεί μια συγκροτημένη επιθετική ενέργεια. Μέσω της πειθαρχίας επιτυγχάνεται η οργανωμένη δράση και αποφεύγονται η

σύγχυση και η αταξία, που θέτουν σε κίνδυνο το ηθικό και την αποτελεσματικότητα ενός στρατού.

Συνειδητοποιούμε, άρα, πως στον στόλο των Κερκυραίων δεν υπήρχε αυτό το βασικό στοιχείο, αφού τα μέλη των πληρωμάτων πολεμούσαν μεταξύ τους, δεν υπήρχε συμφωνία ως προς το ποια θα πρέπει να είναι η ακολουθούμενη δράση (κάποιοι αυτομόλησαν άλλωστε), επικρατούσε χάος και το ηθικό των ανδρών ήταν πλήρως κλονισμένο.

(Κωνσταντίνος Μάντης)